

Mezipopulační variabilita ve frekvenci homicidy mezi nepřibuznými muži je nesmírně zajímavá právě z hlediska sociálněekonomického i – řečeno poprosto – politického. Jde zřejmě o jedinou významnou část násilné zločinnosti, jejíž frekvenci lze nějak nadějně ovlivňovat (nedokážu si aspoň představit, jak zabránit otčímům, aby zabili nevlastní dítě, když v noci brečí, nebo jak rozmluvit manželům mladých dívek občasnou vraždu ze žárlivosti). Srovnání USA s Evropou i porovnání různých evropských zemí naznačuje, že majetková nerovnost ve společnosti zvyšuje konkurenční vztahy mezi muži (neboť rozdíly jsou „vyšší než desítníkové“), a tedy logicky i stupeň vraždění.

Lidé účastníci se násilné kriminality (tedy na straně pachatelů) se méně zabývají plánováním vzdálenější budoucnosti. Tuto neschopnost či neochotu odkládat okamžité požitky (tedy sklon ke krátkodobému využívání zdrojů) máme ve zvyku považovat za projev jejich patologické nezralosti. Zločinci jsou v pojetí mnoha lidí prostě takoví

troubové, kteří by se rádi živilí poctivě, ale nejde jim to, nedokážou ovládnout své nízké pudy, všechno chtějí hned, a tak místo poctivého studia a budování kariéry číhají v nočních parcích. Z toho pak plyne víra, že zločinci mohou být nějak převychováni a napraveni, když se jim dostane pozitivních životních vzorů či sociální asistence; a odtud také čerpáme svůj pocit nejen mravní, ale i intelektuální a sociální nadřazenosti řádných občanů nad sprostými vrahy.

ORANGUTANI A ASOCIÁLOVÉ

S pochopením lidské behaviorální variability je ještě jedna nesnáž. U lidí zjevně často narazíme na existenci alternativních strategií, které ovšem máme tendenci špatně chápat. Zvířata bývají dost divná, ale orangutani jsou divní i na zvířecí poměry. Žijí ve zvláštním typu „roztroušených harémů“: obrovští samci s nápadnými vousy a mohutnými širokými lícemi lákají samice na své zpěvy, přičemž každému patří několik samic z širokého okolí. Kromě těchto velkých, vzájemně agresivních samců existují i samci malí, nenápadní, podobní samicím. Jsou pohlavně dospělí i aktivní, jsou otci velkého množství orangutaních mláďat, ale v přítomnosti starších, dominantních samců si nevyvinuli „typické“ samčí znaky. Od velkých samců se liší hormonálně a je hodno podivu, že mají i svou vlastní sexuální strategii: protože o ně samice příliš nestojí, plíží se k nim a znásilňují je. Samice aktivně vyhledávají velké dominantní samce, ale nově bylo zjištěno, že občas, když zrovna nemají plodné dny, svádějí i malé samce, očividně proto, aby od nich měly pokoj, až půjde opravdu natvrdo o oplození. Oba typy orangutaních samců fungují a oba jsou za určitých okolností biologicky srovnatelně úspěšné; že nám velký dominantní samec připadá jaksí typičtější, je náš problém. Kdyby šel malý orangutaní samec k doktorovi, byl by jistě shledán nemocným (podivný nedovyvinutý hajzlík s aberantním hormonálním profilem a vysoce patologickým asociálním sexuálním chováním) a léčen kolektivní psychoterapií, hormonálními tabletkami a nejlépe profylaktickou kastrací. Naštěstí orangutani k doktorovi nechodí, a tak smějí vykazovat alternativní strategie samčího

chování, fyziologie i anatomie. Člověk má lékaře, policii a soudy; lidem se tudíž alternativní strategie netrpí. Medicína má obecně problémy uznat, že lidé jsou různí, aniž by to vyžadovalo lékařskou intervenci a že ideál (tedy „zdraví“) je věc vzácná, a tedy doslova *nenormální*. Není náhodou, že Světová zdravotnická organizace definuje zdraví jako mysteriózní „stav kompletní fyzické, mentální a sociální pohody“, který pravděpodobně od počátků lidstva dosud nikdy nenastal; proto musíme být všichni stále na něco léčení. Mnohé uznávané choroby a poruchy působí absurdním dojmem. Například disociální (dříve „asociální“) osobnostní porucha (číslo diagnózy F60.2) je charakterizována uspokojováním vlastních potřeb, bezohledností vůči společenským normám, nezájmem o city druhých, neschopností udržovat trvalé vztahy, nízkým prahem pro uvolnění agrese či neschopností pocítovat vinu. Považovat to za nemoc a usilovat o její léčení je činnost srovnatelná s umělým vyráběním malých orangutanů z velkých či naopak. Zároveň totiž víme, že disociální porucha je dosti široce rozšířená (mnohem častěji u mužů), spojená s vyšší fyzickou atraktivitou, lepší tělní symetrií (neboli to *není* porucha), vyšší tolerancí k bolesti a především s vyšším počtem dětí. Z evolučního hlediska je to prostě zvláštní, za určitých okolností biologicky výhodná strategie, založená na vyšších ziscích při akceptování vyššího rizika. „Asociálové“ tyjí ze sociálního uspořádání, v němž žijí, ale neplatí za to. Takový přístup je sice riskantní, ale taky mimořádně výhodný, když na to máte nervy, pochopitelně pod podmínkou, že „asociálů“ nebude příliš mnoho. „Disociální porucha“ není žádným narušením optimálního vývoje lidské bytosti, ale využitím možností, které optimální vývoj lidské bytosti občas skýtá.

Je zvykem předpokládat, že zločinnost bují z důvodů ekonomicko-sociálních, neboť bída z lidí lotry činí a vlky z lesů žene hlad. Dokonalým modelem tohoto přístupu může být Jean Valjean, který byl odsouzen k pěti letům na galejích za krádež pecnu chleba (pak tam ovšem strávil devatenáct let, protože odtamtud, blbec, pořád prchal a prchal). Opačný pohled praví, že kdo roste pro šibenici, se pozná už v třídní knize, ne-li dříve. Násilná zločinnost vyžaduje nejen motivaci, která snad může být čistě sociální (nicméně stojí za povšimnutí, že někteří lidé dokážou počestně třít bídu po celý život, zatímco z jiných

se za stejných podmínek stávají loupežníci), ale i určité fyzické a fyziologické vlastnosti, které nemá každý. V této souvislosti se sluší vzpomenout zasloužilého kriminologa Cesara Lombrosa (1835–1909), který vyzkoumal, že „zločinec od narození“ se od řádného občana liší ustupujícím čelem, velkýma ušima, vystupujícími čelistmi, mimořádně dlouhými pažemi a tak podobně; jistě se všichni shodneme, že je mnohem lepší být zavražděn manželkou, kterou jsme si kdysi sami vybrali pro její krásu, něhu a dobrou povahu, než takto ohavným opočlověkem. Lombroso se domníval, že zločinci představují návrat k primitivním, „subhumánním“ fázím evoluce a že divošské chování je spojeno s odpovídajícím lidoopím vzhledem. Takto pojato je to samozřejmě nesmysl: není vůbec žádný důvod předpokládat, že sklony k zločinu jsou „atavistické“ – nicméně těžko popřít, že lidé s určitým vyladěním nervové či hormonální regulace budou mít vyšší tendenci vraždit než lidé vyladění jinak; a přinejmenším stojí za úvahu, zda jsme si opravdu jisti, že toto „vyladění“ není hotovo dříve, než s tím může společnost začít něco dělat (například už během embryonálního vývoje). Pro účely této knížky je to ovšem skoro jedno. To hlavní, o co tu jde, je ukázat, že lidé páchají zločiny, zvláště když se jim to vyplatí, a že flexibilita lidského chování zahrnuje i tuto možnost. Přijmeme-li „model Jean Valjean“, museli bychom vyškrtat všechny (ostatně nepočtené) poznámky typu „když na to máte buňky“; v rámci „modelu Lombroso“ bychom je naopak měli připsat skoro ke každé větě.

Neochota odkládat okamžité požitky ve jménu budoucnosti může být prostě jen adaptivní reakcí na sociální situaci jedince, která je buď nepredikovatelná, anebo – ještě hůře – predikovatelně mizerná. Máme-li plánovat vzdálenou budoucnost, musíme vědět, že nás vůbec nějaká čeká. Neví-li jedinec s určitou rozumnou pravděpodobností, že bude napřesrok naživu, je rozumnější užívat života teď a tady, dokonce i když tím ohrožuje své potenciální dlouhodobé vyhlídky, beztak pochybné kvality. Podvědomě vnímáme průměrnou pravděpodobnost dožití ve svém bezprostředním okolí, a shledáme-li ji nízkou,

rezignujeme zcela správně na dlouhodobé strategie a volíme ty krátkodobější. Ty jsou ovšem z definice riskantní, agresivní, tvrdě kompetitivní a ke zvýšené vražednosti směřující. Je to známý syndrom frontových vojáků, kteří pochopitelně nevědí, budou-li zítra živi, a tak se chovají v dobytých oblastech způsobem, jaký by člověk od včerejších učitelů, lékárníků a hodinářů jaksí nečekal. Pokud oba dědové zemřeli dříve, než se mladý muž narodil, a pár jeho kamarádů z obecné školy je už po smrti, něco asi není v pořádku a on z hlediska své celkové reprodukční úspěšnosti nepochybně, přejde-li na spíše krátkodobý způsob uspokojování svých zájmů – *zvláště když na to má buňky*. (Tohle je popis. Tohle nemá být *návod*.) V Americe to tak chodí – intenzita vraždění v různých lokalitách opravdu velmi dobře negativně koreluje s tamní průměrnou délkou života (přičemž mortalita způsobená přímo vraždami byla samozřejmě z výpočtů předem vyloučena, aby nevyšlo, že kde se vraždí, tam se vraždí).

POTRATY A PREVENCE ZLOČINNOSTI

Že je takové věci obtížné a nebezpečné zkoumat, ukazuje studie Stevena Levitta a Johna Donohua (2001), spojující nápadný pokles kriminality v USA počínaje 90. lety (přečtěte si starší americké společenskokritické detektivky – představa národa, který zanikne ve víru násilné kriminality, je tam úplně běžná; a jako obvykle: nic se nestalo) s legalizací potratů zhruba o 20 let dříve (muž ve věku 18–24 let je ze všech lidí nejnáchylnější k zločinům); protože 50 států Unie legalizovalo potraty v různou dobu, máme tu vlastně přirozenou laboratoř s 50 paralelně běžícími pokusy. Státy, které potraty umožnily dříve, dosahují nižšího stupně kriminality, právě tak jako státy, kde je potratů nejvíc. Mechanismus změny by měl být zhruba následující: žena, která se odhodlá jít na potrat, patrně žije v takových podmínkách (chudoba, život bez partnera, alkoholismus, drogy a tak podobně), kde by se její (nechtěné!) dítě, kdyby se *muselo* narodit, nejspíše vydalo na dráhu zločinu. Potrat se z této perspektivy jeví jako preventivní poprava a není divu, že protipotratoví

(„*pro-life*“) aktivisté se mohli zbláznit, když si to přečetli. Jak Levitt správně připomíná, jde o otázku proporcí: domníváme-li se, že potrat je vražda a zlo, jsme konfrontováni s miliony obětí tohoto zločinu, takže ušetřené tisíce obětí obdobného zločinu o dvacet let později nás nemohou uspokojit, to už je jenom kapka v moři. A ovšem naopak: pokud pro nás potrat není vražda, začne na pár tisících vražd, jimž se takto předešlo, záležet. (Je poctivé zde uvést stanovisko autora: potrat je zabití unikátního lidského jedince, protože unikátní jedinci vznikají početím a pak už se nic zásadního neděje; potrat není vražda, ledaže by se do trestního zákoníku napsalo, že to vražda je, neboť vražda není pojem z reálného světa, nýbrž ze světa kodexů; zda je potrat zlo, to já nevím, řekl bych, že jak kdy.) Vážnější námitky proti původní studii jsou pochopitelně technické, neboť být politicky nekorektní je zábava, zatímco být nekorektní výpočetně je ostuda. Je jasné, že korelace tohoto typu se mimořádně špatně zkoumají, protože ve hře je spousta jiných faktorů, od takových, jejichž účinek si dokážeme představit (příjmy), až po takové, na které přijdeme spíše náhodou – tak například násilná kriminalita poklesla v době, kdy se do benzínu přestalo přidávat olovo (příslušný mechanismus si už nějak domyslíme, stojí za zmínku, že s majetkovou kriminalitou to nehnulo). Zda tedy potraty snižují kriminalitu, těžko říct, debata trvá – asi nejzávažnějším protiargumentem je fakt, že potrat není zadarmo, zvláště v USA ne, a proto se k němu uchylují především ženy ze středních vrstev, tedy jiné, než Levitt a Donohue předpokládali.

Odhlédneme-li od individuálních povahových zvláštností, jsou vrazi koneckonců stejně zralí a rozumní jako jejich oběti, ale zvolili alternativní strategii, jak dosahovat sociálních zisků, a to strategii za určitých ekologických (neboli ekonomických) podmínek vhodnější, než by byla obecně vážená dráha bankovního úředníka nebo učitele (vrah sice může být někdy i blázen, ale to může být učitel evidentně taky). Zločinci nejsou zásadně jiní než my, ale jdou na to jinak než my; využívají prostor, který jim společnost nabízí. Prohlásíme-li o nich něco urážlivého, dáváme tím pouze průchod svému přesvědčení, že vražda je špatná. Je to jistě chvalitebný názor, ale k vysvětlení rozdílů mezi různými individuálními strategiemi tím nijak nepřispíváme.

SKUPINY, ALTRUISMUS, KOOPERACE

Jestliže zločinec, zvláště zločinec pouličního, nikoli rodinného typu, výrazně akcentuje sobeckou stránku lidské přirozenosti, jiný jedinec se naopak může chovat tak, že opravdu významně prospívá svým bližním. Tvrdý egoismus očividně není jediný způsob, jak dlouhodobě úspěšně fungovat. Jde-li o kooperaci a altruismus mezi blízkce příbuznými jedinci, není to žádná záhada, protože ve hře jsou tu společné geny. Ale ono to tak často není. Nejnápadnějším a v některých skupinách zvířat (lidé, ptáci, některé ryby) velmi rozšířeným typem spolupráce je společná výchova potomků oběma rodiči – zdůrazňujeme to proto, že málokomu dochází, že tatínek a maminka si nejsou příbuzní, a spolupracují-li na společném projektu, nemůže to být poháněno sdílenými geny.

Kooperace vládne světu. Kooperují totiž i jedinci zcela nepříbuzní, často dokonce jedinci různých druhů, třeba člověk a jeho domestikanti. Máme sice dojem, že vztah člověk–slepice příliš kooperativní není, ale to jenom proto, že zapomínáme, jak strašlivou energii člověk investuje do množení slepičích genů. Následkem toho je dnes nesrovnatelně více slepic, které dokážou úspěšně parazitovat na lidském sklonu jíst jejich vajíčka a maso, než slepic živořících bez lidské asistence v jihoasijských lesích (neboť „slepice“ a „kur bankivský“ jsou jen dvě strategie *téhož* druhu). To by si měli ochránci zvířat i vegetariáni uvědomit: když lidstvo přestane zabíjet a jíst kuřata, slepic drasticky ubude. Podstatě domestikace vůbec nejlépe porozumíme, budeme-li domácí zvířata a pěstované rostliny považovat za extrémní synantropy (tedy za analogii potkanů, kopřiv či švábů) spíše než za naše otroky. (To vůbec nezpochybňuje, že podmínky, v nichž jsou domácí zvířata držena, bývají strašlivé, jenže, jak už jsme si řekli,

osobní štěstí a neštěstí *jedinců* v evoluci nehraje žádnou roli. Geny, jež nás vedou k takovým životním strategiím, které nás učiní šťastnými, nemusejí být schopné odolávat konkurenci genů, které nás činí nešťastnými, ale uprostřed kopy dětí.)

Dvojice člověk–kočka či člověk–slepice nejsou jediné kooperující páry pozůstávající z jedinců několika druhů. Za zmínku stojí třeba specializované druhy ryb – „čističi“ živící se kožními a žaberními parazity velkých ryb (které se spořádaně nechají čističem vykurýrovat, aniž by posléze spořádaly čističe samého). Takováto spolupráce se oběma totálně nepřibuzným hráčům musí nějak vyplácet, jinak by totiž nekooperující jedinci vyhráli, ryby by po očištění požraly své čističe, lidé by vyhnali psy, koně i koi kapry a prasata by se během dlouhých staletí, kdy byla volně pasena v dubových lesích, dávno rozutekla. Také uvnitř lidské společnosti by mělo být něco, co drží nepřibuzné jedince pohromadě a ponouká je ke spolupráci i k příležitostnému sebeobětování ve prospěch geneticky nepřibuzných bližních. Fakt, že těsně spolupracovat dokážou i ryby, naznačuje, že motorem kooperace nemusí být vzájemná dohoda, ani morálka, ba ani náboženství, nýbrž možná i něco jiného, a tak zkusme hledat analogicky „živočišné“ důvody i pro spolupráci v lidských společnostech. Protože jsme konvenčně přesvědčeni, že omezíme-li individuální sobectví, společnost bude harmoničtější a lepší, předpokládáme, že více vzájemného altruismu by skupinu mohlo upevnit a posílit, a to je také nejjednodušší vysvětlení existence našich kooperativních nutkání.

DÁRCI KRVE

Složitě propletení genetické příbuznosti, osobní známosti, přátelství, přímé reciprocity, sexu a manipulace při vzniku kooperativních či dokonce altruistických nutkání vidíme u sociálních druhů savců všude, kde se na to podíváme zblízka, tedy zdaleka nejen u lidí. Tři druhy středo- a jihoamerických

netopýrů ze skupiny Desmodontinae se živí krví. Zatímco dva druhy vysávají především ptáky, nejběžnější upír *Desmodus rotundus* se živí krví velkých savců, dnes zvláště těch domestikovaných. To je kořist, v níž je krve pro padesátigramového upíra nadbytek, ale zároveň kořist rozmístěná v krajině velmi nepravidelně. Upír, který krávu najde, má zdrojů nesrovnatelně více, než by mohl potřebovat, ale ten, kdo ji nenajde, se ocitá v nebezpečí smrti (upíři hynou hladu do 70 hodin). Hladovějící jedinci získávají krev od svých šťastnějších spolunoclezníků, kteří jim vyzvrátí svůj momentální nadbytek; upíři se dokážou nasát tak, že až zdvojnásobí svou hmotnost, a na rozdíl od většiny ostatních netopýrů jsou schopni pohybovat se po zemi podivnými skoky pomocí křídel (nikoli mnohem slabších zadních nohou), což jim při návratu domů v přeplněném stavu výrazně pomáhá. Upíři se stali učebnicovým příkladem recipročního altruismu („dneska já tobě, abys příště ty mně“), což pochopitelně vzbudilo snahu tuto ikonickou představu nějak nabourat. Brzy se ukázalo, že samice upírů krmí hlavně svoje potomstvo a dále blízké příbuzné dospělé samice; samci krmí především samice ve svém harému. Ve hře je tedy příbuzenství, ale také příslušnost ke skupině sdílející společný úkryt (samec a jeho samice si příbuzní obvykle nejsou). Navíc nemusí jít o chování, které prospívá i dárci tím, že mu vytváří budoucí dlužníky, ale o chování jednostranně výhodné pouze pro příjemce, který si svou dávku krve dokáže vynutit. A ozvali se pochopitelně i zastánci skupinového výběru, předpokládající, že upíři prostě krmí příslušníky své skupiny bez ohledu na příbuzenství a reciprocitu, protože skupina, jejíž členové to dělají, méně hladoví a lépe přežívá. Otázka, kdo je tu dárcem krve a komu ji daruje, je tedy zásadní. Podrobnější studie ukázaly, že vyvrhování krve iniciují spíše dárci než příjemci, takže o vynucování nejde. Reciprocita je více než osmkrát silnějším vysvětlitelným dárcovským chováním než příbuznost; také pohlaví hraje významnější roli než příbuznost – a síť vzájemně propojených dárců a příjemců krve navíc pěkně koreluje s ochotou upírů vzájemně si čistit srst. Takže přece jenom reciprocita, i když složitější. Tak jako u lidí: jsme hodní na příslušníky své party, přičemž o jednoduché oplácení předchozích půjček tak docela nejde.

V principu si jistě lze představit, že společnost řádných občanů, založená na kooperaci a občasném altruismu, bude konkurenčně úspěšnější než sousední společnosti nekooperujících sobců, vysilující se vnitřními rozbroji. Bohužel, takové uspořádání bude velmi nestabilní kvůli jedincům, kteří přijatá pravidla hry přestanou respektovat a začnou zneužívat vzájemnou loajalitu spoluobčanů, a takoví jedinci se zákonitě musejí dříve nebo později objevit. Pouze ve společnosti, kde jsou lidé ochotni si pomáhat, mohou prosperovat podvodníci; kdyby lidé nedávali peníze na povodňovou pomoc, nechodili by jiní lidé s falešnými kasičkami.

Bude-li podvodníků příliš mnoho, celý systém vzájemné pomoci se samozřejmě zhroutí a vrátí k čirému egoismu, neboť občan ochotný přispívat natrefí častěji na podvodníka než na poctivce, začne si dávat pozor a přispívat přestane. Proto není divu, že jsme posedlí neustálým průzkumem sociálních vztahů, v nichž jsme se ocitli; lidé prakticky nedělají nic jiného, než že zkoumají mravy, chování a motivace svých bližních. Teprve opakujeme-li nějakou hru se *známými* partnery, začne se vyplácet selektivní kooperace s ostatními hráči: víme, s kým hrajeme, jak hrál minule, jak podvádí a jak může být podveden, víme, jak na něj. Lidé nežijí jen v rodinách, ale i ve větších sociálních skupinách, které mohou, ale nemusí být založeny na pokrevním příbuzenství. Schopnost se v takové skupině nějak úspěšně pohybovat je pochopitelně omezená našimi kognitivními schopnostmi – jen do určité velikosti skupiny se dokážeme orientovat, kdo je kdo (nejde tedy o počet lidí, ale o počet vztahů). Tato kognitivní skupina odpovídá zhruba 150 lidem; skupiny větší než 100–200 lidí už je potřeba nějak dále formálně hierarchicky dělit, organizovat pro ně represivní orgány (policie), zavádět formální označení (uniformy). Není náhodou, že skupina o velikosti cca 150 lidí odpovídá obvyklé skupině příjemců vánočních blahopřání, amišské farnosti, elementární vojenské jednotce ve starořímské i napoleonské armádě i za 2. světové války nebo klanu lovců-sběračů. Potřeba být o stavu této sociální sítě neustále informován byla patrně hlavním motivem pro

vznik jazyka a jeho překotný vývoj. Proti vžitě víře, že jazyk sloužil především k předávání informací o lovu a sběru, lze argumentovat tím, že reální lidé (a to včetně lovců a sběračů) konverzují především o společenských tématech a nepředávají si žádné instrukce (což v praxi snad ani nelze: zkuste někomu čistě jazykovými prostředky, například telefonem, *vysvětlit*, jak se zavazují tkaničky od bot). Reálný jazyk je především nástroj k drbání bližních. Konverzaci věnujeme asi 20 % bdělého času – a z toho nějaké dvě třetiny času věnujeme „společenským tématům“, tedy drbům.

ALTRUISMUS, PODVODNÍCI A POLICIE

Ochota kooperovat umožňuje i existenci podvodníků. Kooperace velkých ryb s čističi je tak silná, že se dokonce úplně jiným rybám, třeba slizounům rodu *Aspidontus*, vyplácí vypadat a chovat se jako čistič, přiblížit se k čekající velké rybě a podvodně jí ukousnout kus masa. Existence podvodníků různého typu není nedopatření, nýbrž *nezbytný* důsledek existence kooperativního chování. Nejde jen o ryby (a lidi) – třeba v kolonii vos existuje řada vnitřních konfliktů. Královny a dělnice mají zcela různé názory na poměr pohlaví potomstva, na intenzitu péče o královny a samce či na proporci jedinců různých kast. Hlavně jde o ty samce. U vos je to tak, že z oplozených vajíček se líhnou samice (královny i dělnice), kdežto z neoplozených samci (trubci). Dělnice jsou vesměs neschopné se pářit, a tedy produkovat dcery, ale pořád dokážou někde v ústraní snášet neoplozená vajíčka a produkovat své vlastní syny. Tím, že rozbijí královnin monopol na výrobu potomků, mohou ovšem rozvrátit optimální poměr pohlaví v potomstvu a tím škodit celé kolonii, protože samci, jak známo, se jenom páří, žerou a nic nedělají. Vosí policajti jsou tedy naléhavě třeba a opravdu existují – jak královna, tak i jiné dělnice brání dělnicím snášet jejich sobecká vajíčka nebo jim ty snůšky ničí. Trochu kupodivu, dělnice-policajtky vesměs samy sobecky snášejí neoplozená vajíčka. Matematické modely ukazují, že to není omyl, že to tak být musí: máme-li v populaci egoisty a altruisty, altruisté mají v krátkodobém měřítku výdaje

navíc. Egoista žere, zato altruista žere a ještě přímo či nepřímo krmí ostatní, jinak by to nebyl altruista. Kdyby se policajtem stal altruista, měl by dva výdaje navíc (krmit ostatní a ještě honit ty, kdo odmítají ostatní krmit), což už prostě nelze snést. Proto se policajty stávají egoisté. Jak altruista-nepolicajt, tak egoista-policajt společnosti prospívají, pouze egoista-nepolicajt škodí; altruista-policajt nemůže existovat. Právě takto ostatně vznikaly i lidské policejní sbory. Slavný Vidocq, zakladatel pařížské Sûreté, byl původním povoláním kriminálník. Těžko pověřit pronásledováním galerky slušného člověka, ten na to jednak nemá pro samou slušnost buňky, jednak nemá pokdy; stačí si povšimnout, že životní styl policistů stíhajících gangstery se prakticky neliší od životního stylu gangsterů – pořád samé noční podniky, prostitutky a drogoví dealeri a k hodnotné knize se člověk nedostane, jak je rok dlouhý.

I v situacích, kdy jsou nedostatek potravy nebo drsné klima závažnými faktory přežití či nepřežití jedince, je klíčovým kritériem jeho úspěšnosti právě dobrá schopnost sociální manipulace; i v době hladomoru umírá pouze někdo, a to nikoli na absolutní nedostatek potravin, nýbrž na selhání v sociální konkurenci. Ti druzí mu všechno snědli. Stará anekdota o dvou filozofech prchajících před hladovým medvědem to vysvětluje přesně: „Je to marné,“ volá jeden filozof, „nemůžeš být rychlejší než medvěd!“ – na což druhý filozof správně odpovídá: „Jenže mně úplně stačí, když budu rychlejší než ty.“ Vnitrodruhové hry jsou to hlavní, co se v našem životě děje, a být evolučně úspěšný znamená být především úspěšný hráč vnitrodruhových her. Naše úspěšnost je především úspěšností v sociálních vztazích a ta nejvíc ze všeho závisí na efektivitě našeho rozhodování, zda spolupracovat či ne, a pokud ano, tak kdy a s kým. Je jistě lepší spolupracovat než dělat všechno sám, ale je ještě lepší, když se mnou všichni spolupracují a já jim za to nemusím platit žádnou protihodnotou, a úplně nejhorší je ocitnout se v roli jedince nezištně nabízejícího spolupráci, za niž mu nikdo neplatí.